

Ommetje Horn

“Van De Breulen toet aan Brookesgraaf”

Door Hermien Hendrikx, Adelin Remy en Jan Wijers

Totaal:	6,0 km	pure looptijd: 1,5 uur aan 4 km/uur
Verkort:	4,5 km	door overslaan 24 en 25
Extra lang:	6,8 km	met rondje om het kasteel door het park

Figuur 1 Diverse oude maaslopen in Horn, genummerd volgens leeftijd. De maas is in 1342 bij Osen verlegd in de richting van Roermond. De hooggelegen horn in de Maas gaf de naam aan het kasteel en de heren van Horn.

Inleiding

Dit ommetje in Horn gaat langs en door drie verlaten maasarmen van de

meanderende maas uit de laatste ijstijd, ongeveer tienduizend jaar geleden. We zullen door klimmen en dalen tijdens de wandeling ervaren dat Horn zich op een hoogte tussen die twee maasarmen ontwikkeld heeft. Het kasteel heeft zich om strategische redenen op een hoornvormig, hooggelegen stuk land gevestigd in het winterbed van de Maas. Zo'n uitstulpend stuk land in een rivier noemt men een horn. De bewoner van het kasteel heeft zich naar deze plek genoemd en in zijn wapen is ook die horn te zien. We zien hier en daar de oplopende maasoevers die nog goed

herkenbaar zijn in het landschap. We lopen ook door stuifduinen die naast de maasarmen te zien zijn. We kunnen ook nog kijken naar de restanten van de zo goed als verdwenen oudste maasarm.

1. Raadhuisplein

We starten bij de kerk die in 1937 is gebouwd als vervanging van de waterstaatskerk die in 1838 gebouwd werd na afbraak van de middeleeuwse kerk. Bij het slopen van de middeleeuwse kerk kwamen twee Romeinse altaarstenen aan het licht. Dan lopen we naast de kerk over het kerkhof.

2. Kerkhof

Hier hebben we een uitzicht op het kasteel van de heren en graven van Horn met links de kleine Kouk, de drooggevalle gegraven slotgracht. Rechts de grote Kouk, in de voormalige winterbedding van de Maas. In de middeleeuwen werd het kasteel volledig omringd door de slotgracht.

3. Kerkstraat

We lopen langs de kerk aan de parkzijde en verlaten het kerkhof via het poortje richting Kerkstraat. Hier zien we hoogoplopende tuinen van de huizen gebouwd boven op de oude maasoever. We gaan in de richting van de Rijksweg die in 1838 als een holle weg door de oude maasoever gegraven is

4. Kruispunt Kerkstraat/Rijksweg/Beurik

de Beurik, met een oplopende maasoever

We steken de Rijksweg, over en gaan rechtdoor de Beurik op. We zien de laagte van de oude loop van de Maas en de stijgende maasoever naar de straat en ook in diverse tuinen. De laagte van de Beurik wordt nu afgesloten door de op- en afrit van de N280 maar loopt daarachter als vroeger verder in de

richting van het Lateraal Kanaal en de Weerd.

5. Beurik nr. 6 en 6A

Het huis is in 1899 gebouwd op straatniveau. De tuin is bij de bouw afgegraven om in een veldoven de stenen voor dit huis te bakken. Vanaf de straat tot aan het einde van de tuin loopt de vroegere maasoever op de scheiding met de buren enkele meters omhoog.

6. Tegenover huis nr.7

We zien hier hoe de oude maasoever langzaam omhoog loopt.

7. Kruising Beurik/Kaskettenweg

Hier is de oude maasmeander goed te zien die vanuit Beegden komt. Men noemt dit de Breulen, een toponiem wat wijst op een ingesloten gebied, vaak moeilijk toegankelijk jachtgebied of weide. Op de hoogte naast de meander ligt boerderij Kaskettenhof. We zien in het midden van het veld de

Breulesgraaf die zorgt voor de afwatering van de Breulen. Dit natte gebied was tot de aanleg van het kanaal in 1972 heel drassig. Er werden rabatten aangelegd en het water werd zo beter afgevoerd. De wei kon alleen gebruikt worden door schapen. Door de verlaging van de waterspiegel als gevolg van de aanleg van het kanaal én door het storten van de daar opgegraven grond is het mogelijk geweest een bruikbare wei aan te leggen.

8. Kruising Beurik/Eindstraat/Posthuisweg

De Lourdeskapel is in 1939 gebouwd als vervanging van een oude bouwvallige kapel die volgens familie verhalen enigszins “geholpen” is met instorten. De kapel is gebouwd met stenen die over waren van de bouw van de nieuwe parochiekerk. We gaan nu de Posthuisweg op.

9. Kruising Posthuisweg/Huybenstraatje

Boerderij Kaskettenhof heette vroeger ook Bleumershof. In de afgebroken varkensstal is een steen gevonden waarop het jaartal 1751 stond. In een sluitsteen van de stallen staat het jaartal 1788. Vanaf Kaskettenhof loopt een dubbele rij bomen richting Oolderweg. Achter de N280 loopt die bomenrij nog even enkel verder.

Tegenover Kaskettenhof zien we achter de heg een terrein waar de zachte glooiing van de maasoever is verdwenen door het afgraven van leem ten behoeve van het verhogen van de rijksweg na de overstroming van 1926. De leem werd gebruikt om de zandhoogte onder de weg waterdicht te maken.

We lopen nu weg bij de oude maasarm en we klimmen over het Huybenstraatje de maasoever op richting Daalakker en Mussenberg. We lopen langs de boerderij waar de familie Huyben gewoond heeft, de oprichters van brouwerij “De Kroon”.

10. Kruising Rijksweg-Huybenstraatje

Op de oude Daalakker stonden vanaf 1939 tot 1945 houten barakken voor de Nederlandse soldaten van de grensbewaking die echter vanaf mei 1940 tot 16

november 1944 gebruikt werden door de Duitse bezetter. Na de bevrijding zijn ze gebruikt als “houtmagazijn” om de oorlogsschade te herstellen. In 1945 zijn ze afgebroken. In 1970 zijn de bejaardenwoningen gebouwd. We steken hier over en slaan links af.

11. Rijksweg /pad richting Maaslandstraat

Op de Rijksweg zien we tussen de Rijksweg en de parallelweg een perk dat vroeger gebruikt werd als laad- en losperron van N.V. de Limburgse Stoomtramweg Maatschappij. We nemen nu het pad naar de Maaslandstraat en lopen in de richting van de molens. Vroeger liep het pad rechtstreeks, door de huidige tuinen, richting molen de Welvaart.

12. Molen De Welvaart

Deze molen is gebouwd in 1864 door Jozef Aerts, ook eigenaar van de Binnenmolen in Weert. Het is de kleinste stenen molen in Nederland. De originele kap is in 1933 vervangen door een tweedehandse kap van een molen uit Brummen die buiten gebruik gesteld was. Beide molens lagen in een open landschap op het hoogste punt van het dorp waar nauwelijks huizen stonden. Sinds 1965 is de kwaliteit van de molenbiotoop ernstig achteruit gegaan door bebouwing en de onbelemmerde groei van bomen in de tuinen rond de molens.

13. Molen De Hoop

Deze molen is de enige zestienkantige molen in Nederland. Hij zou gebouwd zijn in 1817 door de Hornenaren Leurs en Evers op een stuk grond dat ze kochten van kasteleigenaar en burgemeester Magnée. De laatste

molenaarsfamilie van de Voort was eigenaar van de molen vanaf 1883 tot 1970.

14. Kruispunt Molenweg/Haelerweg/Kloppeven

Bij het oversteken van de Haelerweg passeren we de relatief jonge Jozefkapel die in 1987 op initiatief van buurtvereniging de Molenput gebouwd is. De oude Jozefkapel moest in 1967 wijken voor het verbreden van de Haelerweg. De nieuwe kapel staat rechts van de oude Lindeboom terwijl de oude kapel links van de lindeboom stond waar nu de weg loopt. We gaan schuinlinks naar Kloppeven. We gaan hier door de nieuwe wijk die rond 1990 is aangelegd.

15. Splitsing Kloppevenseweg/Heyserdwarweg

We gaan na twintig meter op de Kloppevenseweg over een zandweg naar rechts. We zien dan links een opbollend veld dat aan de horizon eindigt bij de bomen van de Napoleonsweg. Rechts van het pad zien we een wei met wat struiken. Hier begon vroeger het Kloppeven dat in het begin van de twintigste eeuw bestond uit drie opeenvolgende vennen: het grote ven, de flessenhals, en het lange deel van het ven. Het Kloppeven werd in 1947 nog door de gemeente verpacht als viswater. Toch werd het grote ven al vanaf 1945 gebruikt als gemeentelijke stortplaats. Aanvankelijk werd hier vooral puin gestort afkomstig van door de oorlog vernielde woningen. Het ven bleef stortplaats tot 1974. Het grote ven, dat het dichtst bij het dorp lag, kwam vol met huishoudelijk en chemisch afval dat met zand werd afgedekt. We lopen dit vaak modderige pad tot aan een kleine splitsing waar we een bosweggetje ingaan.

16. Flessenhals

Het begin van het beboste gedeelte was vroeger bekend onder de naam flessenhals. Het stond vaker droog of was met enkel natte voeten makkelijk over te steken. We lopen langs het pad in de richting van het lange deel van het ven.

17. Lange deel van het Kloppeven

In het midden van het lange deel van het Kloppeven komen we bij de Heitjesweg. Het ven loopt als grotendeels verlandde maasarm verder tot aan de Napoleonsweg. Alleen in de winter staat er soms nog water in het ven. Aan de overzijde loopt de verlandde maasarm verder en gaat over in het eveneens grotendeels verlandde Houterven dat bij de boerderij Houterhof ligt. Wij gaan nu langs de dennen die op een stuifduin staan richting Houterweg waar we rechts afslaan en weer richting dorp lopen.

18. Houterweg

Deze (soms) holle weg in het stuifduin loopt tussen Horn en boerderij Houterhof. Deze boerderij wordt in 1530 in het leenregister van Horn Holthorn genoemd. We lopen nu echter richting Horn langs een oud veldencomplex waar sinds 1994 een loonwerkbedrijf gevestigd is. We zien een relatieve laagte achter het huis op de Heitjesweg die doorloopt richting loonwerkbedrijf en zo naar het Schelkensven, nu nog zichtbaar achter drie huizen op de

Haelerweg en dan verder in de richting van de begraafplaats. Dit zou de oudste Maasarm in Horn geweest kunnen zijn die van daar in een linkse bocht verder loopt naar kasteel Aldenghoor.

19. Kruispunt Houterweg/Haelerweg/Laagveld

Vanaf de Houterweg steken we de Haelerweg over en gaan naar het Laagveld. Vroeger heette deze straat Haelerweg terwijl de huidige Haelerweg de Ruiteweg was. Er stond hier tot aan de dertiger jaren maar één huis. Dat

was het witte hoekhuis dat in 1911 is gebouwd en volgens de muurankers in 1964 is verbouwd. In de straat staan nog drie huizen uit de dertiger jaren. Het veld is bebouwd in de zeventiger en negentiger jaren van de 20e eeuw.

20. T-splitsing Laagveld/Broekstraat

De Broekstraat loopt in de richting van het broek. De huizen in de richting van het broek, meestal boerderijtjes, dateren uit de jaren tussen 1920 en 1930. De grote boerderij is uit 1881. De huizen richting Steegstraat zijn op één na veel recenter. Wij gaan naar rechts richting Steegstraat.

21. Kruispunt Broekstraat/Steegstraat/Hoogstraat

Steeg is afgeleid van Stege dat steile weg betekent. Oorspronkelijk was dit de naam van het pad dat van het laaggelegen broek naar "de Heugdje" liep. Dit pad was de Onger-Sjteeg. De Steegstraat (Boven- en Ondersteeg) was de kern van een gehucht dat vanouds de Heugdje genoemd wordt. De

Heugdje was het bovenste vlakkere hoger gelegen deel van de straat. De Steegstraat verbond de vroeger onbebouwde Hoogstraat met de Kemp. Het hoekhuis is uit 1757. De Steegstraat is al duidelijk te herkennen op de oudste

topografische kaart (1777) waarop Horn voorkomt. Dat is de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, ook wel Ferrariskaart genoemd. We lopen nu de steegstraat af richting Kemp.

22. T-splitsing Steegstraat/Kemp

In de gevel van het hoekhuis zijn twee stenen ingemetseld met data van hoge waterstanden. Een is van 1926 en een is van 1993. In 1995 was het weer raak maar toen stond er 15 cm minder water in huis. Daarna zijn er door de gemeente betonnen

blokken geplaatst. Op deze betonnen waterkering kunnen zo nodig lagen nieuwe blokken geplaatst worden. Met pompen wordt het water dat erdoor sijpelt weggepompt. We gaan hier rechtsaf.

23. T-splitsing Kemp/Breeweg/Schoolstraat Ook hier staat op het hoekhuis een hoogwatermerk uit 1926. De Schoolstraat is genoemd naar de vroegere openbare school en daarna de kleuterschool die hier samen met het gemeentehuis op de hoek van de Schoolstraat en de Hoogstraat stonden. We gaan naar links de Breeweg op. Deze weg leidde naar het veer/de brug over de Oude Maas naar de Weerd. We lopen de weg 300 meter af tot er een zandweg naar rechts gaat. Voor de verkorte route gaan we bij 23 de Schoolstraat op en lopen aan het eind van de straat naar links naar 26.

24. T-splitsing Breeweg/pad langs de Weihègk

De Weihègk was de afscheiding tussen de groentetuin van het kasteel en de akkers. Deze afscheiding hield zo nodig vee buiten de tuin. In de vijftiger jaren van de 20e eeuw stond hier een hoogstamboomgaard achter de heg. We zien op de Ferrariskaart zowel de Weihègk als een dubbele rij bomen langs de kasteellaan richting Roermond. Het kasteel is schematisch weergegeven en benaderd niet de ovale vorm die het kasteel ook toen al had.

25. Splitsing pad langs de Weihègk / Kasteelstraat

Aan het einde van het pad langs de heg gaan we rechtsom richting de Grand Allée, in de volksmond Gelei, nu Kasteelstraat. Deze laan liep richting Roermond. We zien hier hoe de kasteellaan uitloopt in de richting van zowel de oude Rijksweg Roermond als naar hoeve de Geer waar men vroeger over de Oude Maas richting de Weerd kon.

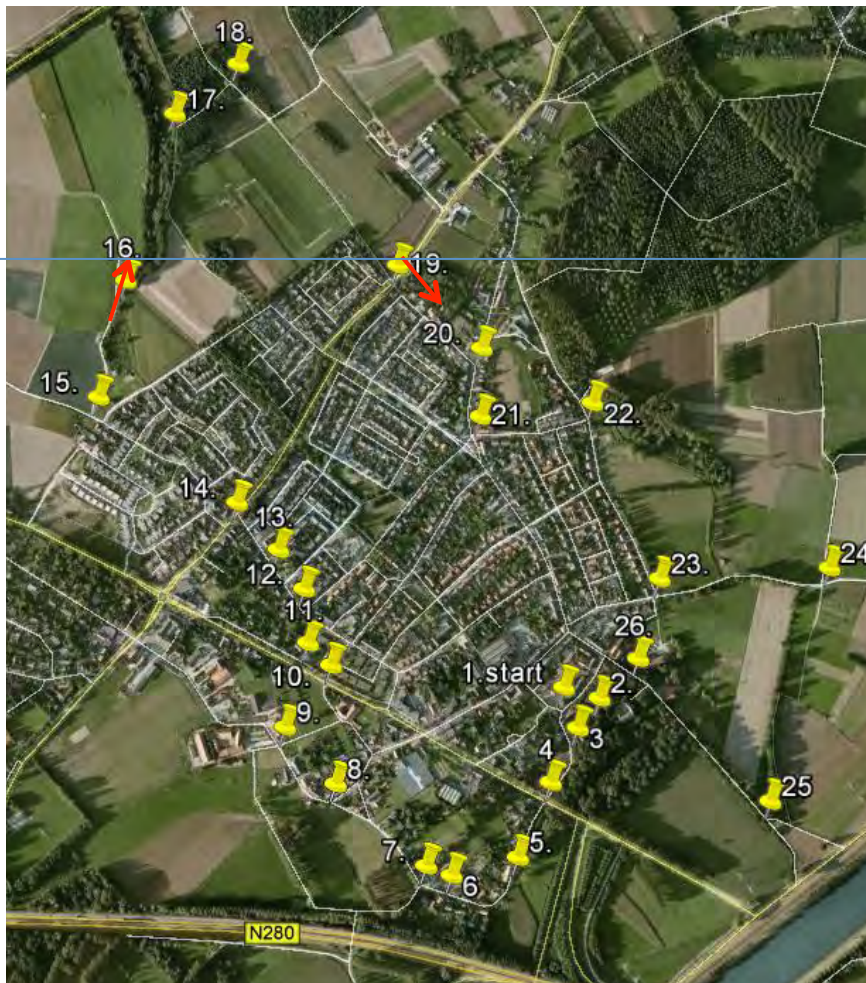

De kasteelstraat was lange tijd ter hoogte van de dijk naar de kasteelpoort afgesloten door een poortgebouw dat vastzat aan de vroegere kasteelboerderij die rond 1905 afgebroken werd.

De rozentuin, tussen schuur en opzichtershuis, is aangelegd op de plek van de vroegere kasteelboerderij. In de middeleeuwen werd het kasteel volledig omringd door de slotgracht. In de 18e eeuw is de vloer van de ridderzaal verlaagd omwille van het inbouwen van een extra verdieping in de ridderzaal én de rest van het kasteel. Toen is ook de binnenplaats met een meter verlaagd. Met de afgegraven grond is de dijk naar de kasteelpoort aangelegd. Er ontstonden toen in plaats van één doorlopende gracht, twee aparte kasteelvijvers, de Kouk en de kleine Kouk. Na de aanleg van het Lateraal Kanaal is het grondwaterpeil gezakt en kwam de kleine Kouk, aan de zijde van de torens, leeg te staan. In de grote Kouk, aan de zijde van het woongedeelte, moet het waterpeil nu met een pomp dagelijks op peil gebracht worden. Aan het eind van de Kasteelstraat gaan we naar links. Het is mogelijk om een ommetje door het park te maken.

26. Splitsing Kasteelstraat/wal

Door het uitgraven van de kasteelgracht ten tijde van de bouw in de vroege middeleeuwen ontstond een verdedigingswal die naderhand bewoond raakte. Aan het einde van de wal zien we het oorlogsmonument dat omringd is door 12 bomen, de "twaalf apostelen". Zij stonden tot 1937 voor de ingang van de toen afgebroken waterstaatskerk.

Ommetje volledig uitgezet op googleview van 2015

en gedeeltelijk op de Ferrariskaart van 1777

Zintuiglijke en verstandelijke werkvormen voor bij het Ommetje Horn

1. A. De deelnemers wordt gevraagd om een aantal transparanten met maaslopen op de kaart van Google Earth en op de Ferrariskaart te leggen . (gezicht)
B .De deelnemers wordt gevraagd naar gelijkenis en verschillen op de Ferrariskaart en de kaart van Google Earth.(gezicht)
2. De deelnemers wordt gevraagd om op drie opeenvolgende plekken even stil te zijn en te benoemen wat ze horen. (gehoor)
3. De deelnemers nemen op drie plekken een hap grond mee om het verschil in grond per plek te onderscheiden. (tastzin)
4. Op bepaalde plekken plukken we bepaalde kruiden en vragen we de deelnemers om ze tussen de vingers te pletten om te kijken waar het naar ruikt(reuk).
5. De deelnemers krijgen een klein glaasje "'t bonhäärtje" en een klein glaasje "Roermondse Christoffel likeur" om te ontdekken wat het verschil is tussen de smaak van een groots dorp en een kleine stad (smaak).
N.B. Wanneer andere deelnemers of cursusbegeleiders de smaak van hun woonplek ter vergelijking willen inbrengen is dat mogelijk.

Tenslotte: het verstand

6. De deelnemers meten enkele bomen op 130 cm hoogte en delen dan het aantal gemeten centimeters door 2,5. De uitkomst geeft een schatting van de leeftijd van de boom.